

İŞSİZLİK VERİLERİNE GÜVENİLEBİLİR Mİ?

Aydınlık Gazetesi, 22 Haziran 2020

Yıldırım Koç

Türkiye’de ekonomik durumun iyiye gidip gitmediğini ölçmede kullanılan ölçütlerden biri de işsizliktir.

İşsizlik konusunda da epeyce tartışma vardır. Bu konudaki ana kaynak bilinirse, işsizliğin düzeyine ve gelişimine ilişkin doğru değerlendirmeler yapılabilir.

Türkiye’de işsizliğe ilişkin verilerin kaynağı, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) her ay yayımlanan işgücü anketleridir. Son anketin sonuçları, 10 Haziran 2020 günü yayımlandı. Bilgiler 2020 yılı Mart ayına ait. Diğer bir deyişle, covid-19’un etkisinin henüz pek ortaya çıkmadığı bir aya ilişkin.

TÜİK verilerine göre, 2019 yılı Mart ayında Türkiye’deki işsizlerin sayısı 4 milyon 544 bindi. 2020 yılı Mart ayında işsiz sayısı 573 bin AZALARAK 3 milyon 971 bin oldu.

Bu rakamlara güvenebilir misiniz?

İŞSİZ TANIMI

Çok yaygın olarak kabul edilen “işsiz” tanımının üç unsuru vardır. Kişi (1) çalışma yeteneğine ve (2) çalışma niyetine sahip olacak ve (3) anketin yapıldığı günden önceki bir süre içinde aktif olarak iş arayacak. Bu üç koşulun aynı anda yerine getirilmediği durumlarda, kişi, “işsiz” olarak tanımlanmamaktadır. TÜİK, iş aranma süresini, anketin yapıldığı tarihten önceki 4 hafta olarak belirlemektedir. Diğer bir deyişle, eğer işsiz kişi, son 4 hafta içinde aktif olarak iş aramamışsa, resmen “işsiz” kabul edilmemektedir. Bu tanım, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün yaklaşımına uygundur.

Ancak işgücü anketlerinde bir de “iş aramayıp, çalışmaya hazır olanlar” kategorisi vardır. Bu kişiler, çalışma yeteneğine ve niyetine sahip olmalarına rağmen, çeşitli nedenlerle son 4 hafta içinde aktif olarak iş aramayan işsizlerdir. Bir bölümü artık iş bulmaktan umudunu kesmiştir. Bir bölümü mevcut iş arama kanallarından habersizdir.

2019 yılı Mart ayından 2020 yılı Mart ayına kadarki dönemde, bu kategorideki kişilerin sayısında büyük bir artış görülüyor. 2019 yılı Mart ayında 2 milyon 269 bin kişi bu durumdayken, 2020 yılı Mart ayında bu sayı birden 3 milyon 728 bine yükselmiş.

O zaman, 2019 yılı Mart ayından 2020 yılı Mart ayına kadar, iş arayan veya aramayan işsizlerin sayısı, 6,8 milyondan 7,7 milyona çıkmış; 886 bin yükselmiş.

Emekli, öğrenci, ev kadını, engelli olup da bir işyerinde çalışan ve işsiz kalan kişilerin büyük çoğunluğu, işgücü anketi yapılırken kendilerini emekli, öğrenci, vb. gibi tanımlamaktadır. Bu kesimde son bir yılda işsiz kalanlar istatistiklere yansımamaktadır.

Ayrıca sayıları giderek artan yerli ve yabancı kaçak işçi vardır. İşyerlerinde işten çıkarılanlar arasında çok sayıda bu durumda olan işçi de, işsizlik istatistiklerinde gözükmez.

KISA ÇALIŞMA VE ÜCRETSİZ İZİN

Gerçek işsiz sayısını gizleyen diğer iki etmen de, ekonomik krizin ve covid-19’un etkisinin hissedildiği Nisan ve Mayıs aylarında uygulanan kısa çalışma ve ücretsiz izin kapsamındaki işçilerdir. Bu işçilerin büyük bölümü fiilen işsizdir.

Bu durumda olanların sayısı, Türkiye İş Kurumu’nun İşsizlik Sigortası Bülteni Mayıs 2020 sayısında görülebilir. Nisan ayında 3 milyon 243 bin kişi, Mayıs ayında 3 milyon 91 bin kişi kısa çalışma ödeneğinden yararlanmıştır. Aynı dönemde ücretsiz izne çıkarılan işçi sayısı da 1 milyon 358 bin kişidir. Bu durumda olan işçiler de dikkate alındığında, Türkiye’de işsiz sayısı 12,2 milyonu bulmaktadır.

Gerçek rakam, 12,2, milyonun da üstündedir.

Günümüzde ciddi miktarda kredi kartı ve tüketici kredisi borcu da bulunan milyonlarca işçi, işsizliğin pençesinde. Önümüzdeki aylarda bu sayının daha da arttığına, ne yazık ki, tanık olacağız. 2019 yılı Mart ayında 19,0 milyon 33 bin olan işçi sayısının 2020 yılı Mart ayında 18 milyon 294 bine gerilemiş olması da kötü habercilerden birisidir.

İşsizliği anlamada başvurulması gereken ve Türkiye’de önemi giderek artan iki diğer kavram, “gizli işsizlik” ve “eksik istihdam”dır.

GİZLİ İŞSİZLİK

Türkiye’de özellikle kendi hesabına çalışanların yanında çalışıyor gözükken “ücretsiz aile çalışanları”nın önemli bir bölümü esasında gizli işsizdir.

Eğer bir kişi bulunduğu işyerinde üretim sürecine veya hizmet sunumuna önemli bir katkıda bulunmuyorsa ve hatta “marjinal katkısı sifıra yakın” ise, bu kişi “gizli işsiz” olarak nitelendirilir. Örneğin, liseyi veya üniversiteyi bitirip kendisine uygun bir iş bulamayan gencin etrafta aylak aylak dolaşmasını istemeyen baba, onu lokantasında veya bakkalında kasaya oturtup kontrolü altında tutuyorsa, bu genç gerçekte gizli işsizdir. Bu genç TÜİK’in işgücü anketinde “ücretsiz aile çalışanı” olarak istihdam ediliyor gözükür. Ancak işyerindeki ekonomik faaliyete katkısı önemsizdir ve hatta yoktur. Bir köyde babasının yanında yaşayan ve tarım teknolojisinde meydana gelen gelişmeler sonucunda tarımsal üretime katkısı çok küçük olan bir genç için de aynı değerlendirme yapılabilir. Bu kişi gerçekte işsizdir; ancak kendisine uygun bir iş bulamadığı veya bulmak istemediği için köyde gezmektedir. İşgücü anketini yapan görevlinin bu kişiye ilişkin aldığı bilgi ise “tarlada ve bahçede bana yardım ediyor”dur.

EKSİK İSTİHDAM

“Eksik istihdam” ise kişinin yeteneklerinin ve bilgisinin tam olarak kullanılmadığı ve kişinin kafasında daha uygun bir başka işe geçmenin bulunduğu durumlardır. Kısmi zamanlı çalışma da bu niteliktedir. İnşaat mühendisliği eğitimi almış, ancak iş bulamadığından tezgahçılık yapan kişinin; öğretmenlik eğitimi alıp polislik yapan kişinin durumu budur.

Türkiye’de son yıllarda gizli işsizlik de, eksik istihdam da artmaktadır. Gözlemlerle saptanabilen bu durumun boyutlarını, güvenilir verilerle belirleyebilmek olanaklı değildir.

Özetle; işler kötü ve daha da kötüleşeceği benziyor.